

Fɔ put Trɛnk pa Taks Akawntebiliti Link dəm: Transperensi pa gɔvment kɔpɔ en Engejment wit di wan dəm we de pe taks na Gana en Salon

Sɔmri of ICTD Wok Pepa 114 wit Vanessa van den Boogaard, Wilsin Prichad, Rachel Bich, en Fariya Mohiuddin

Fɔ impruv kɔnɛkshɔn dəm bitwin taks biznes en akawntebiliti

Taks biznes I hay na di intanashonal divelopment ajenda, bikɔs of di we aw evidens dɔn de we de sho se I no go onli provayd sɔstenebul kɔpɔ , bot de ɔlso kɔntribut to akawntebiliti na gɔvment we opin en rədi fo wok oł tem. Dis na bikɔs: (i) ŋwe dən fos yu fo pe taks dəm as sitizin yu go fil se na yu ge gɔvment kɔpɔ, en go want bənifit bak, we (ii) gɔvment we nid taks kɔpɔ dəm go laykli gi kɔnseshɔn to di wan dəm we ɔlmost wilin fo pe taks fo ɛnkɔrej dəm.

Risent risach sho se taks biznes kin lid to opinen en rədi ɔlwes, bot dis no garanti. Akawntebiliti. Imprument na di akawntebiliti en rədi fo wok ołtem from taks biznes dipend ɔn di pɔlitikal en kɔpɔ biznes, as wel as di polisi dəm en stratiji dəm we gɔvment en sivil sosayti dən dɔn tek. Witawt kɔnistent fokos fo kret en get envaroment fo gri fo pe taks, taks biznes kin bi lək bay pawa we fo tek kɔpɔ sɔmtəm dən de na po pipul dəm hand we de pe taks.

Evidens de we de sogest tri ki faktɔ dəm we de impruv taks akawntebiliti link dəm: 1) we di poblik no bot am mo, transperensi, en savis fo di wan dəm we de pe taks; 2) tranga en enkej sivil sosayti, en 3) forum fo enkej di wan dəm we de pe taks to gɔvment.¹ Stil, we dən de aksept dən gol dən ya, les ɔndastandin de aw fo fo get dəm. Di stodi aks, **wetin na di spesifik intavənshɔn en stratiji dəm we gɔvment, sivil sosayti, en divelopment mastə sabi dəm go adopt fo put trənk bitwin taks biznes, redines fo wok en akawntebiliti?**

Akɔdin to data from sɔve of di wan dəm we de pe taks, fokos grup diskɔshɔn dəm, en intavyu dəm wit ki stekholda dəm na Gana en Salon, wi konsida tu inishetiv tayp dəm.

- Efət dəm fo get transperensi:** ɔnda ous sakomstans dəm most laykli we i go bi sɔksesful fo infom, ɛmpawa en enkej di wan dəm we de pe taks.
- Atəmpt fo ɛnkɔrej pɔpila engejment:** ous tayp of inishetiv most ifekтивli go ebul en motivet sitizin dəm fo enkej en aks gɔvment bot taks biznes?

Ki tin dəm we wi fayndawt fo ker go bifo transperensi pa Gɔvment Kɔpɔ

Sɔksesful treansperensi inishetiv most provayd di rayt of infomeshɔn, fo yuz chanel dəm we go rich di pipul dəm we wi taget fo engej dəm na gud we dəm. Despayt di smol expansion, transperensi ɛdyukeshɔn program fo di wan dəm we de pe taks, dis stil at fo get in riyaliti. Gɔvment en sɔriat pipul fo fokos ɔn tu ki kwesyon dəm fo promot gud transperensi we fit di sitizin dəm nid dəm.

1. Ous tayp of infomeshɔn we yusful most?

Infomeshɔn we wi get most tɔk bot ki tin dəm bot di wan dəm we de pe taks, en provayd we dəm fo engej dəm aktivile. Rayt now, bɔku lanin program dəm fo di wan dəm we de pe taks fokos on aw fo fo gri fo pe. Wi risach de ges se fo ɛp di wan dəm we de pe taks fo luk into di taks sistem en tɔk bot di problem dəm go bi mo bətəh. Fo stat, di wan dəm we de pe taks want fo no ous taks dəm we lf fo pe, ɔmɔs, en na fo wetin. Fo promot gud akawntebiliti, dis infomeshɔn fo de togəda wit infomeshɔn we de tɔk bot ɔmɔs kɔpɔ dən kollekt en aw dən spen am pa local savis dəm.

¹Prichad, W. (2015) Taks Bizness, Responsivnes, en Akawntebiliti na Sɔb-Sahara Afrika: Di Dynamiks of Taks Bagenin, Kembrij: Kembrij Yunivasiti Pres

Infomeshon bot di kopo we den yuz go patikulali benifit di wan dem we de pe taks if den mek am ondastanebul bikos di wan dem we de pe taks somtem kin strein fo ondastand am, nomba dem we den no ondastand o fo ebul ondastand rile boku boku infomeshon fo local risolt dem. spesial atenshon fo de fo sopot grup dem we dem bin don tek se no important.

2. Aw infomeshon kin best rich sitizin dem?

Ivin usay infomeshon de we important to di wan dem we de pe taks, mejo chalej dem stil de fo mek sho se den get am. Taks en bojet infomeshon kin de na government ofis dem, we kin mek fo get am bi wahala if yu no lan sryos bok. Instead, ples de fo trasperensi usay di wan dem we de pe taks go aks kwetyon dem en ej ed wit government darckle we go mek den ej ed. Na Gana en Salon, di wan den we de pe taks lek fo tok na rediyo en TV program dem usay den de kol. Den wan ya chip, i de go fa en de alaw di wan dem we de pe taks fo fo get infomeshon en ejed darckle we den no sabi se na dem.

Put trenk pa ej ed biznes fo di wan den we de pe taks

Fo le den polisi chenj ya en transperensi go sho as somtin we gud we de hapin, government en sriat pipul dem fo sopot di efot of di wan den we de pe taks fo ej ed. Di wan dem we de pe taks kin get big tin dem we de blok dem, somtem den de den no de get di rayt infomeshon; we de mek den si ej ed as somtin we no important; en de no go want fo tok bot ishu dem, bikos den de afraid le den no du dem bad o ritaliet. Na den tri tin den ya kam op.

1. Fo sopot sef, sikyo, en tru ples fo ej ed biznes.

Fo le I go wok fayn wan, sitizin dem nid fo biliv se di ples sef en sikyo, wit government pipul dem fo bi tru en redi oltem. Sitizin dem fo also biliv se di ples important, wit ol posibiliti se den go get gud polisi chenj dem. Boku tem den de, den kin si den ples ya so as tretin o as say fo pro forma eksasayzs dem. Bot if den ridus smol on aw den de tok en wetin den kin get go mek pipul dem go want fo go de, get akses en redi oltem, also fo prisen infomeshon in a we dat go mek ivin di wan dem we no go skul fo ondastand; sho stron ansa dem to kasan dem; en also fo sivil sosayti dem we wi biliv. Ples dem we go

alaw fo le pipul dem tok we den no go no se na dem, lek rediyo en TV sho dem usay den kin kol, we di wan dem we de pe taks aprishiet am.

2. Fo wok wit tru kominiiti patna dem

Fo wok wit patna dem lek d kontri chif dem en rilijos o kominiti lida dem kin pul den tin dem we de blok we fo get infomeshon, di biliv fo se den no get sokyriti en di ej ed biznes na fo natin. Efot fo ej ed go bi mo soksesful if i fit di kasan dem en wetin di lokal pipul dem want.

3. Sivil sosayti as di wan dem we de translet, we den ebul, en we de tren

Sivil sosayti pipul dem yon wok kin bi lek di wan dem we de translet, den de mek tin hapin, en den na trena dem. Nomba wan, den kin mek taks infomeshon ondastanebul en eksplen am tru we o channel dem we izi fo get am (somtem den de den kin translet oltin na wi local trayb dem wod fo wod). Nomba tu, den kin fasilitet ej ed biznes mitin dem en wok wit di wan dem we de pe taks fo develop wetin den want togeda. Nomba tri, den kin provayd trenin fo mek ej ed biznes gro en shift pawa chenj fo ep di wan dem we de pe taks fo ondastand di kopo en spend ishu dem en den ligal rayt.

Fo Go Bifo

Opin taks biznes go onli benifit di publik if i de go wit akawntebiiti gri togeda, en olman benifit.

Fo sopot government kopo biznes pa transperensi en ej ed biznes wit di wan dem we de pe taks den important fo put trenk pa taks-akawntebiliti link dem, pa ol we sryos chalenj de, lek fo get kopo en politiks biznes bak de.

Sriat pipu dem en government kin ridus som of den problem ya so insay shot tem, bot den long tem taget dem ya fo de sho important of den inishietiv dem ya – fo le di publik biliv en fo enkorej pipul dem fo pe taks – to government dem.

Di nid fo sho gud benifit pa akawntebili nid mo risach. Di rekomenesho dem na ya de sho boku tok tok dem, ekspirens of di wan dem we de pe taks, en ekzampul dem of soksekful taks agriment. Wetin don lef na fo get fakt bot efot dem we den go yuz fo tres fo no aw dis inshietive don wok fayn wan en yuz am fo oda lanin popos. Dis na gud say fo kam toged wit sivil sosayti, en government, en di wan dem we de di risach.

Fo kontinyu fo rid

Na fo rid: Vanessa van den Boogaard, V; Prichad, P; Bich, R. en Mohiuddin, F. (2020) Fo put trenk pa Taks-Akawntebiliti Link dem: Government kopo biznes fo Transperensi en Ej ed Biznes wit di wan den we de pe Taks na Gana en Salon, ICTD Wok Pepa 114, Brayton, IDS.

Boku tenki

Vanessa van den Boogaard na posin we de du Risach, na di ICTD en na in na di posin we tinap bifo dis risach program ya pa taks biznes en sivil sosayti en na in ep bak wi di program on taks padi biznes.

Wilsin Prichad na di CEO of ICTD, en na Ashuset Profeso na di Yunivasiti na Toronto, en na posin we de du risach bak na di Instityut of Development Stodiz

Rachel Bich na taks en publik wokuman kosoltant wit sabi, we don wok wit di government na Jordan, Itopia, Jibuti, Pakistan Heti, Benin en Togo.

Fariya Mohiuddin na Sinyo Program ofisa na di Intanashonal Bojet Patnaship, we de shep di inishietiv on di nyu ikwal taks biznes.

Di ICTD de get kopo from di UK government en from Bil en Melida Get Fawndeshon; apat from dat, di tin dem we de na dis dokyument no to tin we komot from di polisi dem we di UK government get, o no to polisi dem from Bil en Melida Get Fawndeshon. Wi de enkorej di wan dem we de rid dis dokyument fo yuz dis dokyument ya if den want. Bot ICTD de ask dem fo sho se na insay dis dokyument den pul am as refrens.

ICTD de na Instityut of Development Stodizz, na Braytin BN1 9RE UK.

© ICTD 2020